

Landschappen in de mist

In Vlaanderen vinden we geen woeste rivieren, ruige bergketens of rotsachtige kusten. Onze landschappen zijn iets minder indrukwekkend en om ze volledig tot hun recht te laten komen, moet je het vooral hebben van optimale omstandigheden. Mijn favoriete omstandigheden, maar ook die van veel andere natuurfotografen, zijn nevel en mist. Ze hullen het landschap in een laagje mysterie en geven het sfeer en gevoel. In dit artikel leren we mistige omstandigheden optimaal benutten. *Bart Heirweg - www.bartheirweg.com*

Mist en nevel zijn minuscule waterdruppeltjes die in de lucht rondzweven. Mist ontstaat wanneer de luchttemperatuur hetzelfde is als de dauwpunttemperatuur. Op dat moment wordt waterdamp omgezet in waterdruppeltjes die zich vasthechten op zeer kleine, in de lucht zwevende stofdeeltjes of aerosolen. Deze aerosolen of condensatiekernen kunnen een natuurlijke oorsprong hebben zoals bijvoorbeeld zoutkristallen, klei- of zanddeeltjes of pollen, maar kunnen ook afkomstig zijn van niet natuurlijke bronnen zoals roet en fijnstof.

Mist ontstaat het vaakst wanneer de lucht afkoelt net voor zonsopgang of rond zonsondergang en op plaatsen waar de vochtigheid het grootst is. Je zal mist dus het eerst zien opduiken boven een vochtig weiland of in de buurt van water; bijvoorbeeld langs een sloot of rivier of boven een vijver of ven.

Hoe de mist precies ontstaat is voor fotografen minder van belang; wat wel vaststaat is dat een laagje mist je foto een extra dimensie geeft en het dus zeker interessant kan zijn om mist te leren voorspellen en erop te anticiperen.

Soorten mist

Mist komt voor onder verschillende vormen, die verschillende mogelijkheden bieden voor natuur- of landschapsfotografen. Toch zijn er een aantal zaken waarop je moet letten. Zo zal de ene vorm van mist beter geschikt zijn voor weidse landschappen, terwijl een andere vorm dan weer beter geschikt is voor eenvoudige of meer ingesloten landschappen. Daarnaast zal ook de belichting van de camera soms in de war geraken bij het fotograferen in mist. Je moet dus niet alleen leren welke omstandigheden het best passen bij het onderwerp, ook op technisch vlak zijn er aantal zaken waarop je dient te letten.

Mistbanken

Mistbanken of 'witte wieven' zijn lokale flarden laaghangende mist die zich langzaam verplaatsen bij zwakke wind. Voor een landschapsfotograaf zijn ze perfect, want vaak gaan ze gepaard met mooie voor- of najaarsdagen en mooi zacht ochtendlicht. Ga op zo'n moment op zoek naar vennen, meren of vijvers waarboven een laagje mist hangt of trek het platteland in op zoek naar mooie valleitjes en plattelandszichten. In deze omstandigheden werkt tegenlicht vaak goed, ga daarom op zoek naar valleitjes en vergezichten die oostelijk georiënteerd zijn. Bij zonsopkomst zal de mist die in deze valleitjes hangt een warme gloed aannemen en het sfeergehalte van de foto verhogen. Daarnaast werkt de mist als een soort diffuser, die het licht filtert waardoor het langer zacht blijft. Als je in tegenlicht fotografeert, zal je gebruik moeten maken van grijsverloopfilters om het dynamische bereik, of het contrastverschil tussen de lucht en de voorgrond, onder controle te houden. Raadpleeg Shoot nr. 19 voor meer uitleg over het gebruik van filters bij landschapsfotografie. Beschik je niet over dergelijke filters dan kan je ook gebruik maken van *exposure blending*, waarbij je twee foto's maakt: één correct belicht voor de hooglichten (of dus de lucht) en een andere die dan weer goed belicht is voor de schaduwen (of dus de voorgrond). Achteraf kan je deze foto's samenvoegen in Photoshop via lagen en maskers (lees meer of HDR in Shoot nr. 10).

Een hoog uitkijkpunt leent zich in dergelijke omstandigheden perfect voor het fotograferen van een gelaagd landschap met de telelens. 's Morgens vroeg bij weinig licht fotograferen met een telelens is echter niet eenvoudig, let er dus steeds op dat de camera goed ondersteund wordt en maak gebruik van een stevig statief. Schakel de beeldstabilisatie uit en stel manueel scherp. Om verder elke vorm van bewegingsonscherpte te vermijden kan je gebruik maken van een afstandsbediening, gecombineerd met 'mirror-lockup' of 'spiegelopklappen'.

Hoge uitkijpunten of uitkijktorens vind je het gemakkelijkst terug op een topografische kaart of atlas. Waar hoogtelijnen dicht bij elkaar liggen, vind je het meeste reliëf en dus mogelijk ook enkele interessante vergezichten. In de Vlaamse Ardennen vind je in Brakel een 32m hoge uitkijktoren van waarop je op heldere dagen kan kijken tot in Gent en Brussel. Ook op de Kalmthoutse heide staat een brandtoren die deels toegankelijk is voor publiek. Een overzicht van alle uitkijktorens in Vlaanderen heb ik niet, maar na wat googelen vind je er misschien wel ergens één bij jou in de buurt.

Een laagje mist hangt over een ven in de Kempen.

f/14, 1/15, ISO 100, 14mm op full frame, blend van twee beelden.

Een oostelijk georiënteerd valleitje in de Vlaamse Ardennen bij zonsopgang.

f/14, 1/2, ISO 200, 32mm op full frame, 2-stops harde grijsverloopfilter.

Gelaagd landschap in Slovenië.

f/8, 1/200, ISO 200, 330mm op full frame, mirror-lockup en afstandsbediening.

Pinksterbloem in tegenlicht bedekt met dauwdruppels.

f/3.3, 1/2500, ISO 200, 150mm macro op full frame

Meerkoet in tegenlicht

f/5.6, 1/1600, ISO 250, 400mm macro op cropcamera

In de zomermaanden zijn dergelijke omstandigheden ook uitermate geschikt voor macrofotografie. Bij nevel en mist is het vaak perfect windstil en zitten insecten en planten helemaal onder de dauwdruppels. Vaak ga ik eerst aan de slag met landschappen en schakel ik later op de ochtend, wanneer het licht wat te hard wordt voor landschappen, over op macrofotografie. Vogelfotografen kunnen dan weer op hun buik gaan liggen langs een vijver of een ven om er watervogels in tegenlicht te fotograferen.

Grondmist

Grondmist is een laaghangende mist die ontstaat doordat de grondtemperatuur lager is dan die van hoger gelegen luchtlagen. Net als mistbanken zijn deze omstandigheden ook erg dankbaar voor een fotograaf. Op dat moment is de bodem toegedekt met een dekentje van mist en lijken bomen en andere onderwerpen boven de grond te zweven; wat gegarandeerd leuke foto's oplevert. Je ziet grondmist soms ook opduiken op koude sneeuwdagen. Maak optimaal gebruik van dergelijke fotogenieke omstandigheden, want ze zijn schaars. Je hoeft bovendien niet naar de andere kant van het land te rijden om mooie foto's te maken. Bij voorkeur werk je lokaal in gebieden waar je wel eens vaker komt, je hoeft niet te vrezen om in herhaling te vallen, de landschappen zien er op dat moment toch helemaal anders uit. Weilanden met wilgen en bomen zijn een dankbaar onderwerp en vind je nagenoeg overal.

Grondmist op een winterse dag in de Langemeersen.

f/10, 0.6 sec, ISO 400, 135mm op full frame

Dichte mist

Wanneer het helemaal dicht zit van de mist en je ziet geen hand voor ogen, dan hebben fotografen vaak de neiging om binnen te blijven. Toch kan je op die momenten heel wat fotograferen als je maar naar de juiste onderwerpen zoekt. Het landschap wordt monochroom, storende elementen verdwijnen en overal duiken minimalistische foto's op. Zie het dus niet te weids, maar ga zoeken naar eenvoud en soberheid. Besteed bij dichte mist

ook bijzondere aandacht aan de belichting van de foto, want op zo'n momenten heeft de camera de neiging de foto te onderbelichten en wordt mist grauw en grijs. Je zal dus vaak moeten overbelichten door gebruik te maken van belichtingscompensatie wanneer je in diafragma voorkeur werkt, of door een langere sluitertijd in te stellen wanneer je volledig manueel fotografeert. Het is trouwens een goede techniek om de foto in het veld zo licht mogelijk te maken, zonder detail in de hooglichten te verliezen. Deze techniek wordt ook wel 'expose to the right' genoemd en garandeert de beste kwaliteit met de beste signaalruilverhouding (S/N). Dit resulteert in een histogram die dicht tegen de rechterkant zit en een foto die de maximale hoeveelheid licht heeft opgeslagen met de minste ruis in de donkere delen. Opgelet: deze techniek geldt eigenlijk enkel voor RAW beelden en achteraf zal je in het beeldbewerkingsprogramma de foto meestal terug wat donkerder moeten maken.

Naast minimalistische landschappen zijn ook bossen een dankbaar onderwerp in dichte mist. Bossen zijn immers vaak chaotisch en daarom niet altijd eenvoudig in beeld te brengen. Mist verbergt veel van die chaos, waardoor composities rustiger worden en het onderwerp gemakkelijker in beeld te brengen is. Bovendien zorgt die mist ook voor een mysterieuze sfeertje en het diffuse licht zorgen er dan weer voor dat je minder snel problemen krijgt met de belichting.

Landschappen in dichte mist worden gekenmerkt door lage contrasten en eerder fletse foto's. Daarom zal je achteraf in Lightroom of Photoshop, naast de standaard bewerking, nog wat extra contrast en helderheid (of clarity) moeten toevoegen. Overdrijf echter niet, want het is de bedoeling dat de landschappen er nog steeds natuurlijk uitzien. Teveel contrast of saturatie zal alle sfeer verbreken.

Minimalistisch landschap in dichte mist.

f/13, 1/30, ISO 100, 24mm op full frame, +1 stop

Beukenbos in dichte mist.

f/13, 1/5, ISO 200, 73mm op full frame, +0.7 stop

Regenmist

Regenmist ontstaat wanneer regen uit warmere luchtlagen neervalt in lageregelegen koude lucht waardoor mist wordt gevormd. Je ziet regenmist vaak verschijnen in de bergen, wanneer na een hevige regenbui de zon plots doorbreekt. Heuvels en valleien zijn dan in een laagje mist gehuld en in het juiste licht krijg je erg sfeervolle foto's.

Regenmist in de Sloveense Alpen.

f/10, 1/160, ISO 200, 275mm op full frame

Regenmist in het Ecuatoriaanse Amazonegebied.

f/7.1, 1/100, ISO 800, 400mm op full frame

Aanvriezende mist

Wanneer de dauwpunttemperatuur onder het vriespunt ligt, ontstaat er aanvriezende mist of rijp. Dit soort omstandigheden zijn schaars en komen uiteraard het meest voor tijdens de winter. Landschappen met veel bomen en struiken zijn op dat moment dankbare onderwerpen. Elke twijg en tak worden immers bedekt met een laagje ijskristallen en het lijkt wel een waar winterwonderland. Ook abstracte beelden of details van aangevroren struiken en bomen kunnen leuke plaatjes opleveren. Ook hier raakt de lichtmeter van de camera mogelijk in de war, raadpleeg dus steeds het histogram om de belichting van de foto te controleren.

Aangevroren landschap in Damme

f/13, 1/10, ISO 100, 56mm op full frame

Bomen en struiken langs de Damse vaart, bedekt met een laagje rijp.

f/13, 1/13, ISO 200, 175mm op full frame

Mist voorspellen

Hoewel mist in principe op eender welk moment kan ontstaan, zijn de beste periodes ongetwijfeld voor- en najaar, wanneer de temperatuur overdag vrij aangenaam is en het 's nachts flink afkoelt. Maar hoe kan je nu mist leren voorspellen? Ik had al vermeld dat mist ontstaat wanneer de luchttemperatuur in de buurt komt van het dauwpunt. Er bestaan weersites en apps die je toelaten om dat dauwpunt te raadplegen. Op www.accuweather.com kan je voor een locatie bij jou in de buurt gedetailleerde weersvoorspellingen en ook de dauwpunttemperatuur nakijken. Ook de app WeatherPro, een must voor elke natuurfotograaf, laat je toe het dauwpunt op te zoeken. Als volgens de voorspellingen de temperatuur 's nachts (of overdag) in de buurt komt van dat dauwpunt,

dan krijg je vorming van nevel en mist. Hou hierbij echter wel nog rekening met één ander belangrijk aspect: wind. Het moet namelijk rustig weer zijn, want bij te veel wind, zal de mist telkens 'vervliegen'. Meer informatie over al deze websites en apps vind je ook in het themanummer 'Macro & natuur'.

Ochtendnevel boven het meer van Bled in Slovenië.

f/14, 1/4, ISO 100, 78mm op full frame

De luchttemperatuur hoeft trouwens niet altijd gelijk te zijn aan het dauwpunt. Zelfs bij een paar graden verschil, krijg je op locaties met een hogere vochtigheid, in de buurt van rivieren, meren, waterlopen, vochtige heideterreinen of weilanden altijd wel wat vorming van nevel of mist.

Als er mist voorspeld wordt, zorg dan dat je tijdig aanwezig bent: een half uurtje voor zonsopgang is echt wel het minimum. Dan heb je voldoende tijd om je camera op te stellen en sta je paraat wanneer de zon boven de horizon schiet. In het ideale geval heb je de locatie vooraf al verkend en heb je al een goed idee van wat je fotograferen wilt. De mooiste momenten zijn meestal kort, probeer ze dus optimaal te benutten en vermijd halsoverkop van de ene naar de andere locatie te hollen.

Conclusie

Nevel en mist zijn bij veel natuur- en landschapsfotografen de geliefkoosde omstandigheden om de natuur in te trekken. Op dat moment toont het landschap zich op haar mooist: het zachte ochtendlicht en hier en daar een mistbankje zorgen voor extra sfeer en gevoel en geven het landschap een extra dimensie. Pakt het toch anders uit dan voorspeld en zit het dicht van de mist dan bieden bossen of minimalistische landschappen soelaas. Hou de belichting van de camera in de gaten en geniet van die unieke momenten in het veld!

Tips bij mistige omstandigheden

- Raadpleeg weersites en -apps om mist vooraf te voorspellen. Kijk of 's nachts de temperatuur in de buurt komt van het dauwpunt en hou daarbij rekening met de wind.
- Fotografeer mist in tegenlicht voor de meest indrukwekkende resultaten. Ga vooraf op zoek naar oostelijk georiënteerde landschappen.
- Ga op zoek naar uitgesproken vormen zoals bomen of kerktorens die boven de mist uitsteken.
- Fotografeer gelaagde landschappen met de telelens vanaf een brand- of

uitkijktoren.

- Controleer steeds de belichting aan de hand van het histogram. Bij mist geraakt de lichtmeter van de camera vaak in de war.
- Kijk ook af en toe of er geen condensatie op de lens of filters zit.